

HISTORIE SOCIÁLNÍ PRÁCE A VYBRANÉ OSOBNOSTI

3. Počátky křesťanské charity a její zakladatelé

Počátky křesťanské charity a její zakladatelé

Mnišství

- první kláštery na východě římského impéria ve 3. st. – Z Egypt, Sinaj
- od 4. st. dva směry: eremité x cenobité
- **eremité** – poustevny, asketický život, představitel sv. Antonín (251-356)
- **cenobité** – mniši žijí ve společenství, poprvé sv. Pachomius, normou se ve východním mnišství stala Basileova řehole
- na západě první mnišské komunity od 5. st. v Galii, např. Jan Cassianus (360-430/435) založil

Jeskyně sv. Antonína

Počátky křesťanské charity a její zakladatelé

Basileus Veliký (okolo 330-379)

- narodil se v Kaisareii v zámožné rodině, získal vzdělání v athénské Akademii, působil jako právník a učitel rétoriky
- posléze se rozhodl pro mnišský život, navštívil poustevníky a mnišské komunity v Sýrii, Palestině, Mezopotámii a Egyptě, po svém návratu **založil r. 358 klášter v Pontu a v blízkosti ženský klášter**
- 364 se usadil v Kaisareii, byl vysvěcen na kněze a věnoval se církevní správě a boji proti ariánství

Počátky křesťanské charity a její zakladatelé

Basileus Veliký a sociální myšlení

- pro potřeby klášterů, jež založil, sepsal tzv. **Dlouhé a Krátké řehole (někdy též Moralia)**, jedná se v podstatě o jedinou mnišskou řeholi na východě, dle svého autora je nazývaná basileánská
- v rámci mnišského života **upřednostňoval umírněnější askezi a službu bližním před poustevnictvím**, zdůrazňoval hodnotu práce mnichů jako prostředku pro zdokonalení duchovního života i financování kláštera a zaopatření chudiny
- v 2. pol. 4. st. založil u Kaisareie špitální komplex, zvaný dle něj **Basileida**, součástí byl chudobinec, útulek, nemocnice

Počátky křesťanské charity a její zakladatelé

Také Basileos V. považoval almužnu a dar za jednu ze základních povinností křesťana...:

- „Zda nebude zván zlodějem, kdo přioděného člověka oloupí o šat? Je však hoden nějakého jiného pojmenování ten, kdo by nepřioděl nahého, ačkoli tak může učiniti? **Hladovému člověku patří chléb, jež ty zdržuješ; nahému patří plášť, jež ty schováváš ve skříni; nuznému peníze, jež máš zakopány. Proto na tolika lidech se dopouštíš bezpráví, kolika můžeš dáti dar.**“

...doporučoval však mimo jiné dobře zvážit, komu je almužna dávána:

- „**Kdo dává nešťastnému, dal Hospodinu a od Něho dostane odměnu: kdo však rozdává tulákovi, vyhazuje psu, který je sice obtížný svou dotěrností a nestydatostí, ale není nuzný, aby zasluhoval slitování**“
- „... nijak neprospívá dávatí hojnou a štědrou almužnu těm, kdo umějí žalostně naříkati, aby podvodně pohnuli k soucitu ženy, nebo těm, kteří své znetvořené údy a hnisavé rány okázale vystrkují z hrabivosti. Štědrost je v takových případech příležitostí ke špatnosti a podporou špatnosti. Povýk takový odbud' malou almužnou. Zato bud' štědrý ke

Počátky křesťanské charity a její zakladatelé

Jan Zlatoústý (354 – 307)

- narodil se v Antiochii, matka jej vedla ke křesťanství
- studoval rétoriku a filosofii, působil jako právník
- v dospělosti pokřtěn, odešel do hor jako mnich a poustevník, ale pro přílišnou askezi onemocněl a vrátil se do Antiochie, kde začal působit jako kazatel (**díky skvělým kázáním si později vysloužil přídomek Chrystosomus – Zlatoústý**)
- **v r. 398 byl jmenován konstantinopolským patriarchou**
- **pro kritiku přílišné nádhery císařského dvora spor s císařovnou Eudokií – byl dočasně sesazen, později ve vyhnanství v**

Počátky křesťanské charity a její zakladatelé

Jan Zlatoušský, dílo a další přínos pro sociální péči

- dochovaly se stovky jeho homilií, přes 200 dopisů a mnoho dalších spisů
- **mnohá kázání o potřebě almužny a kritika lakoty, také rozlišení mezi chudými schopnými práce a nemohoucími mrzáky**
- **kázal, že základní pravidlo křesťanství leží ve službě bližnímu, zdůrazňoval charitativní úlohu mnišství**
- jako nový patriarcha byl šokován účty za hostiny, které se pořádaly v biskupském paláci, tyto hostiny odmítl a **ušetřené prostředky vložil do stávajících nemocnic, či zakládal nové nemocnice (významná nemocnice pro malomocné či útulek pro cizince), podporoval chudé a misie**
- v roli patriarchy se věnoval obnově kléru, kázal proti herezím,

Počátky křesťanské charity a její zakladatelé

Z kázání Jana Zlatoústého:

- „Je zřejmým šílenstvím plniti skříně šatstvem a opovrhovati člověkem, který stvořen k obrazu a podobenství Božímu a stojí zde nahý, chvěje se zimou a sotva se drže na nohou?“
- „Nic nedovede tak mocně hasiti žár našich hříchů jako almužna. Ta je největší ze všech dobrých skutků, přivádí své horlitele až k samému Králi. A právem. Nebot' panenství a půst a spaní na holé zemi se omezují jen na toho, kdo je koná; ... almužna však pomáhá i jiným a prospívá údům Kristovým. Mnohem větší důležitost mají však ty dobré skutky, z nichž mají zisk mnozí, než ty, které prospívají jen jedinému.“

Počátky křesťanské charity a její zakladatelé

Aurelius Augustinus (354 – 430)

- jeden z nejvýznamnějších raně křesťanských filozofů a teologů, představitel **patristiky**, jeden ze čtyř církevních otců
- narodil se v rodině pohanského římského úředníka a křesťanské matky, **studoval rétoriku, zajímal se o filosofii, od r. 383 vyučoval rétoriku, nejprve v Římě, poté v Miláně, kde se r. 387 nechal pokřtít sv. Ambrožem**
- v r. 390/391 přijal kněžské svěcení, v r. 393 se stal biskupem v městě **Hippo Regio (v sev. Africe – u Kartága)**
- zemřel při nájezdu Vandalů v r. 430

Počátky křesťanské charity a její zakladatelé

Aurelius Augustinus, dílo a příklady filantropie

- autobiografie **Vyznání (Confessiones)**, spis O obci Boží (De civitates dei) a řada dalších
- nevytvořil ucelený filozofický systém, ale rozpracoval **učení o predestinaci, sv. Trojici i o učení o trojím lidu, který tvoří obec věřících, tj. křesťanskou společnost**, a přinesl řadu postřehů o hlubinách lidské duše nebo o věčnosti, stvoření světa a času
- **teorie o daru a ovoci - dar je věc nebo pomoc, kterou poskytuje dárce potřebným, ovoce je „dobrý a správný úmysl dárcův, který zakládá právo na odplatu“**
- **založil hospic pro poutníky a propuštěné otroky**
- **jídal ve společnosti chudých, rozdával jim oblečení a věřící údajně varoval, aby mu nedávali drahá roucha, protože by je musel prodat a výtěžek dát chudým**

Počátky křesťanské charity a její zakladatelé

Aurelius Augustinus o pomoci potřebným:

- „**Vyšetř, kolik ti (Bůh) dal, a z toho vezmi, co ti stačí; ostatní, co leží jako přebytek, je potřebou pro jiné. Nadbytečné statky bohatých jsou nezbytnými statky chudiny. Vlastníš věci cizí, když vlastníš přebytky.**“
- „Nemáme si přát, aby byli bídní, abychom měli příležitost konati skutky milosrdenství. Dáváš chléb hladovému; lépe by však bylo, kdyby nikdo nehladověl, a ty nikomu nedával. Odíváš chudého; kéž by všichni byli oděni, a nebylo toho nedostatku... To všechno jsou povinnosti, když je jich třeba. Učiň, aby nebylo bídných; přestanou skutky milosrdenství. Skutky milosrdenství přestanou, zdaž zhasen i plamen lásky?... Onen chudšas byl v nouzi; protože jsi mu poskytl pomoc, jevíš se takřka větším, než ten, jemuž byla poskytnuta. Měj přání, aby ti byl roven.“
- „**Uděluješ-li chléb mrzutě, připravuješ se o obojí: o chléb i o zásluhu.**“

Počátky křesťanské charity a její zakladatelé

Benedikt z Nursie (asi 470- asi 543)

- narodil se v Nursii ve střední Itálii v měšťanské rodině
- zřejmě studoval v Římě a posléze se uchýlil k asketickému životu poutníka, později zorganizoval několik malých mnišských komunit
- **v roce 529 založil klášter na hoře Monte Cassino, pro který sepsal pravidla – tzv. řeholi sv. Benedikta**

Počátky křesťanské charity a její zakladatelé

Klášter Monte Cassino

- nejstarší klášter západního mnišství, založen v r. 529 Benediktem z Nursie
- **klášter se stal mimo jiné centrem mnišského klášterního lékařství**, stejně jako později další kláštery, které uchovávaly díla starověkého lékařství, takže se období od 5. do 10. století označuje jako „klasická doba tak zvané klášterní medicíny“
- v r. 581 byl klášter rozbořen Langobardy a než byl znovu vystavěn, našli mniši útulek v Lateránu v Římě, kde se s nimi seznámil papež Řehoř Veliký, který se zasadil o vyslání benediktinů do Anglie

Rekonstrukce vzhledu kláštera Monte Cassino v 11. st.

Počátky křesťanské charity a její zakladatelé

Skutky filantropie v benediktinské řeholi

- v benediktinské řeholi se objevují tradiční dobré skutky vycházející z **filantropie – sytit chudé, oblékat nahé, navštěvovat nemocné...**
- v jednom z článků ukládá řeholníkovi, který měl na starosti hmotné potřeby v klášteře (*cellarius*), péči o nemocné, chudé děti i všechny přicházející hosty
- samostatný článek je věnován přijímání hostů a poutníků včetně chudých, jimž má být prokazována náležitá úcta a pohostinství
- starý oděv mnichů byl dle řehole schováván do šatny pro chudé

Počátky křesťanské charity a její zakladatelé

Přínos benediktinských klášterů v péči o potřebné ilustruje citát Adalharda (752-826), opata benediktinského kláštera Corbie v Pikardii, synovce franckého krále Karla Velikého:

- „Zapřísahám všechny, kdo budou představenými v tomto klášteře, aby při štědrosti a rozdělení hleděli spíše na vůli Boží než na chudičkový náš příklad... **Zařídili jsme, aby se každodenně v hospici chudých rozdalo čtyřicet pět chlebů, každý půlčtvrté libry váhy, a pět bochníků sýra... Přijde-li pocestných více, vrátný se postará o to, čeho je třeba.**“